

VALTIOTIETEILJÖIDEN AMMATTIKÄYTÄNTÖ

Leila Simonen

Tutkinnonuudistuksen nykytilanne

Filosofisten ja yhteiskuntatieteellisten tutkintojen toimikunnan (FYTT) mietinnön periaatteiden mukainen tutkinnonuudistus etenee maassamme eri tahoilla. Opetusministeriö ohjaa ja koordinoi tutkinnonuudistussuunnittelua ja luo sen viralliset puitteet. Tutkinnonuudistussuunnittelun pääpaino on kuitenkin ollut ja on tälläkin hetkellä korkeakouluissa. Erilaisissa tutkinnonuudistustehtävissä on tällä hetkellä noin 2 500 korkeakoulujen opettajaa, opiskelijaa ja suunnittelijaa.¹ Tutkinnonuudistus on edistynyt eri tavalla eri korkeakouluissa ja suunnittelu on ulotettu koskemaan myös muita kuin varsinaisia fy-aloja.

Jyväskylän yliopisto on ollut tienraivaajana tutkinnonuudistustyön käytännön toteuttamisessa. Siellä ovat opiskelijat voineet aloittaa uudistetun koulutuksen mukaisen opiskelun yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa jo vuoden 1975 syksyllä. Muissa korkeakouluissa ovat yhteiskuntatieteellisillä aloilla olleet yleisopinnot kokeiluvaiheessa, syventävät ja aineopinnot sekä kieliopinnot taas suunnitteluvaiheessa. Myös muilla koulutusaloilla on tutkinnonuudistustyö käynnistynyt ponnekaasti. Ensi syksynä aloitetaan kauppakorkeakouluissa ja Tampereen yliopiston lääketieteellisessä tiedekunnassa uudistettu koulutus. Muilla koulutusaloilla on tarkoitus siirtyä tutkinnonuudistusaika-
tauluun syksyllä 1978.

Opetusministeriö pyrkii valmistelemaan uudet tutkintoasetukset siten, että kaikki saataisiin annetuiksi tämän vuoden kuluessa. Yhteiskuntatieteellisen koulutusalueen tutkintoasetuksen luonnos on ilmestynyt ja ollut lausuntokierroksella. Vuodenvaihteeseen mennessä olisi myös tutkintosääntöjen samoin kuin yksityiskohtaisten opintojaksojen oltava valmiina. Tällä hetkellä on vielä suuria eroja sekä eri korkeakoulujen että tiedekuntien suunnittelutyön edistymisen välillä, sillä toisten yksiköiden koulutusohjelmaluonnokset ovat jo suhteellisen hahmottuneita, toisten taas varsin keskeneräisiä.

Ammattikuvan käsite

FYTT:n mietinnön mukaisen korkeakoulujen tutkinnonuudistuksen keskeisiä sisällöllisiä periaatteita ovat ongelmakeskeisyys, tieteellisyys, monitietei-

syys, yleisvalmiuksien antaminen ja ammattisuuntautuneisuus. Tutkinnonuudistus sisältää myös ajatuksen akateemisten ammattien laadullisesta kehittämisestä. Yhteiskunnan ammattirakennetta olisi muutettava niin, että nykyisenkaltaisista pirstoutuneista ammateista päädyttäisiin laaja-alaisiin tehtäväkokonaisuuksiin, joiden perustana olisi laaja yleissivistävä, yleisammattillinen ja tieteellinen koulutus. Tutkinnonuudistuksen yhtenä edellytyksenä on myös akateemisten ammattien ja niiden muutossuuntien erittely ja ennakointi. Yhteiskuntatieteelliset tutkimukset ovat ammatillisesti selkiintymättöminä taanneet suuren ammatillisen liikkuvuuden, mutta toisaalta luoneet epävarmuutta ja epätietoisuutta opiskelijalle valmistumisen jälkeisen työtehtävän laadusta ja sisällöstä.

Ammattikuvan käsitteellä on ainakin kolme eriulotteista merkitystä.² Ammattikuvan käsite on Suomessa tullut laajempaan käyttöön vasta FYTT-mietinnön myötä. Eräs tapa selventää ammattikuvan käsitettä on jakaa se seuraavanlaisiin elementteihin:

1. ammatin perustana oleva tiede tai tieteet, niiden struktuuri ja menetelmät,
2. ammatin funktio eli sen tehtävä yhteiskunnan toimintojärjestelmässä,
3. ammatillista toimintaa säätelevät normit ja odotukset,
4. koulutusjärjestelmä, ammatinvalinta ja ammattiin rekrytointi,
5. ammatin suoritusohjelma eli varsinainen ammattikäytäntö, ammatillisten toimintojen sisältö, seuranto ja kohde,
6. ammatin suuntautumismalli eli ammatin yleinen kulttuuri, ammattipersoonallisuus, joka muodostuu työn ja koulutuksen kuluessa, ammatti-ideologia ja ammattikuntapolitiikka.³

Ammattikuvaa tutkittaessa olisi kaikkien näiden elementtien osuus otettava huomioon. Mikäli ammattikuva määritellään 'ammattikäytännön yhteiskuntapolitiittiseksi muutosohjelmaksi', tulisi ammattikuvia kehiteltäessä asettaa konkreettisia ammattikuvatavoitteita: millaiseksi ammattia olisi kehitettävä, mitä työtehtäviä sen piiriin sisällytettävä, mitä asioita tulisi hallita, jotta voisi toimia tehokkaasti ammatissa ja kehittää sitä ja hankkia uusia ammattitietoja. Tavoitteeseen ammattikuvaan pääsemiseksi olisi tarkasteltava historiallisten ja yhteiskunnallisten tekijäin, ammatin tilastollisen jakauman ja koulutusrakenteen kehitystä ja vaikutuksia. Olisi myös tarkasteltava tiedejärjestelmän kehitystä.⁴

Ammattikuvan käsite tuli tutkinnonuudistustyössä käyttöön koulutussuunnittelun apuneuvona. Tutkinnonuudistuksen yhtenä peruseriaatteena toteutettava ammattisuuntautuneisuus merkitsee koulutuksen kytkemistä mielekkäästi yhteiskunnalliseen käytäntöön ja myös näiden käytäntöjen kehittämistä. Seuraavassa esitettävät empiiriset tarkastelut kuvaavat yhtä ammattikuvan elementtiä, ammattikäytäntöä eli tieteellisen tiedon käyttöä ja soveltamista eri tehtävissä nykyisellään. Tarkasteluun lähdetään yhdestä tieteenalasta käsin: tutkittavana ovat valtiotieteilijöiden ammattikäytännöt.

Esitettäviä tietoja valtiotieteilijöiden ammattikäytännöistä ei tule ymmärtää suoraan ohjeeksi koulutuksen muuttamiselle. Ristiriita koulutuksen ja ammattikäytännön välillä johtuu ammattikäytännön kehittymättömyydestä tai kehittymisestä väärään suuntaan. Toisaalta se voi johtua koulutuksen vanhentuneisuudesta. Vanha tutkintojärjestelmä ei enää pysty välittämään tieteen tuloksia ammateissa sovellettaviksi sillä tavalla kuin nopea tieteellinen ja tekninen kehitys edellyttäisi.⁵

Tutkimusaineisto

Opetusministeriö käynnisti tutkinnonuudistussuunnittelun tueksi yhteiskuntatieteilijän ammattikuvaprojektin (AMPRO), jonka tehtäväksi määriteltiin ensi vaiheessa yhteiskuntatieteilijän ammattikäytännön tilastollinen selvittäminen.⁶ AMPRO:n aineisto koottiin postikyselynä syksyllä 1974. Tutkimuksen kohteena olivat kaikki lukuvuosina 1971—72 ja 1972—73 Helsingin, Turun, Tampereen ja Jyväskylän yliopistoista ja Åbo Akademista valmistuneet yhteiskuntatieteiden ja valtiotieteen kandidaatit (yht. 1 410). Kyselyyn vastasi 1 066 kandidaattia eli vastausprosentiksi muodostui 76 %. Pääaineita tutkituilla kandidaateilla oli 26. Aineyhdistelmissä esiintyi kaikkiaan 71 eri oppiainetta.

Valtiotieteilijän ammattikäytännön tutkimiseksi aineistosta erotettiin valtio-oppi pääaineena valmistuneet kandidaatit, joita oli 195. Valtiotehteilijän nimitystä käytetään tässä siis tarkoittamaan valtio-oppi pääaineena valmistunutta kandidaattia. Yhteiskuntatieteilijän nimitystä käytetään kaikista tutkituista kandidaateista riippumatta pääaineesta, aineyhdistelmästä tai sijoittumisalasta.⁷

Yhteiskunta- ja valtiotieteiden opetuksen kehitys Suomessa

Joitakin yksittäisiä yhteiskuntatieteellisiä oppiaineita on maassamme voitu opiskella jo hyvin pitkään, mutta varsinaiset yhteiskuntatieteelliset tutkinnot ovat nuoria. Turun Akatemiaan perustettiin jo 1700-luvulla kansantaloustieteen professuuri ja 1800-luvun lopulla annettiin Helsingin yliopiston lainopillisessa tiedekunnassa kansantaloustieteen opetusta. Professuuri perustettiin Helsingin yliopistoon vuonna 1908. Seuraavia yhteiskuntatieteiksi luettavia oppiaineita oli vuonna 1921 Helsingin yliopistoon tullut valtio-oppi ja finanssi-oppi. Åbo Akademian humanistisen tiedekunnan rinnalle perustettiin erillinen valtiotieteellinen tiedekunta 1917, jolloin uuden tiedekunnan oppiaineisiin kuului mm. yleinen valtio-oppi.⁸

Kauan hankkeena ollut kansalaiskorkeakoulu aloitti 1925 toimintansa Helsingissä. Perustajien ajatuksena oli alunperin perustaa kansalaiskorkeakoulu

nimenomaan yleisen kansalaissivistyksen syventämistä varten, mistä syystä se keskittyisi valtio- ja yhteiskuntatieteellisiin oppiaineisiin. Toinen seurauksiltaan merkittävämpi ajatus oli se, että uuden korkeakoulun oppilaisiksi oli otettava myös sellaisia lahjakkaita nuoria, joilla ei ollut ylioppilastutkintoa suoritettuna.

Vuonna 1930 Kansalaiskorkeakoulun nimi muutettiin Yhteiskunnalliseksi Korkeakouluksi (YKK). YKK:sta valmistui ensimmäinen yhteiskuntatieteiden kandidaatti vuonna 1932. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta perustettiin YKK:uun vuonna 1949. YKK siirrettiin vuonna 1960 Tampereelle ja muutettiin vuonna 1966 Tampereen yliopistoksi. YKK:n tehtäväksi oli määritelty toimihenkilöiden valmistaminen sanomalehtialaa, kansansivistystyötä, kunnallishallintoa, sosiaalista suojelutyötä ja huoltotoimintaa, osuustoimintaa sekä tarpeen vaatiessa muita näihin verrattavia aloja varten sekä tieteellisen tutkimus- ja julkaisu-toiminnan edistäminen yhteiskuntatieteiden alalla.⁹ YKK:nkin koulutustavoitteet olivat siis yhteiskuntatieteiden käytännön ja ammatillisista tarpeista lähtöisin.

Samoin oli Helsingin yliopistoon pitkään suunnitteilla olleen valtiotieteellisen tiedekunnan perustamista koskevia ehdotuksia perusteltu erityisesti valtion tehtävien laajenemisen myötä tapahtuvalla hallintokoneiston kasvulla ja siitä aiheutuneen koulutetun, ei-juridisen virkamiehistön ja myös yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen ja diplomaattien koulutustarpeen kasvulla. Lisäperusteluina viitattiin yhteiskuntatieteiden eriytymiseen.¹⁰ Valtiotieteellinen tiedekunta perustettiin Helsingin yliopistoon kuitenkin vasta vuonna 1945. Valtiotieteellisten oppiaineiden tulo yliopistoon näyttää liittyvän kiinteästi tieteiden käytännön tarpeisiin.

1960-luvulta lähtien on yhteiskuntatieteitä voitu opiskella myös Turun yliopiston yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa. Samoihin aikoihin Jyväskylän yliopistoon perustettiin kasvatus- ja yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, josta myöhemmin eriytyi omaksi tiedekunnakseen yhteiskuntatieteellinen tiedekunta.

Helsingin ja Turun yliopistoista valmistuu valtiotieteen kandidaatteja ja Tampereen ja Jyväskylän yliopistoista yhteiskuntatieteiden kandidaatteja. Åbo Akademista valmistuneiden tutkinto on nimeltään 'politics kandidat'.

Tutkinnon rakenne

Yhteiskuntatieteitä opiskelemaan pyrkivät valitaan useimmiten yliopistoihin numerus clausus -menetelmällä eri pääaineisiin. Päinvastoin kuin pääaineet, sivuaineet ovat useimmiten vapaavalintaisia. Aineyhdistelmän rakenteella ja siihen sisältyvillä oppiaineilla on merkitystä paitsi tieteellisen kou-

lutuksen myös työhönsijoittumisen kannalta. Pääaineen jälkeen suurin merkitys on ensimmäisellä sivuaineella, josta nykyisten yht./valt. kandidaatin tutkintoa koskevien määräysten mukaan on suoritettava vähintään cum laude approbatur -arvosana. Suurin osa opiskelijoista suorittaa kandidaattitutkinnon minimivaatimuksin eli pääaineen laudaturin lisäksi vain yhden cum lauden ja kaksi approbatur -arvosanaa. Huonon työllisyystilanteen tullessa paremmaksi on opiskelun jatkaminen suorittamalla esim. ylimääräisiä approbatureita ollut vaihtoehtona työttömyydelle ja toisaalta taannut minimitoimeentulon opintolainalla.

Sivuaineita voi yleensä valita vapaasti, mutta joidenkin aineiden sivuaineopiskelulle on asetettu rajoituksia. Toisaalta taas jonkin aineen pääaineopiskelu on edellyttänyt joitakin muiden aineiden arvosanoja. Yliopistojen opintooppaissa ja opintoneuvonnassa annetaan uusille eri pääaineita opiskeleville ylioppilaille neuvoja sopivista tai suositeltavista sivuaineista. Jonkin sivuaineen opiskelu voi auttaa pääaineen opintojen edistymistä tai olla hyvä aine työmarkkinoita ajatellen. Opinto-oppaiden suositukset eivät siis välttämättä perustu tieteiden välisiin yhteyksiin, vaan niillä on enimmäkseen käytännöllinen funktio.

Valtio-oppia pääaineenaan opiskelemaan alkavalle on suositeltu sivuaineiksi muita yhteiskuntatieteitä, eksakteja tieteitä ja ammatillisen pätevyyden parantamiseksi esim. vieraita kieliä ja historiaa riippuen suuntautumisalasta, minne opiskelija aikoo valmistuttuaan sijoittua. Tämän lisäksi kehoitetaan opiskelijaa valitsemaan sivuaineita myös muista tiedekunnista. Käytännössä kuitenkin on todettu, että tiedekuntarajat tehokkaasti rajoittavat sivuainevalintoja. Niinpä esim. Tampereen yliopistossa yhteiskuntatieteisiin perinteisesti kiinteästi yhteydessä olevan aikuiskasvatuksen siirtäminen kasvatustieteiden tiedekuntaan on ollut kohtalokasta sen sivuaineopiskelun kannalta. Opiskelija voi ottaa aineyhdistelmänsä oppiaineita myös muista yliopistoista ja korkeakouluista, mutta tämä on harvinaista.

Valtio-oppi pääaineisista lukuvuosina 1971—72 ja 1972—73 valmistuneista kandidaateista oli melkein puolet Helsingin yliopistosta valmistuneita. Tampe-

Taulukko 1. Valtio-oppi pääaineena 1971—73 valmistuneet yht./valt. kandidaatit korkeakouluittain.

Korkeakoulu	
Helsinki	95
Tampere	37
Turku	33
Åbo Akademi	18
Jyväskylä	12
yht.	195

reella ja Turussa oli seuraavaksi eniten valmistuneita ja vähiten Jyväskylässä. Jälkimmäistä enemmän oli tutkimuksessa mukana Åbo Akademista valmistuneita 'politics kandidat' -tutkinnon suorittaneita.

Valtio-oppi pääaineisten kandidaattien yleisin ensimmäinen sivuaine oli kansantaloustiede (28 %), sitten sosiologia (18 %). Näiden jälkeen esiintyivät yleisimmin poliittinen historia (helsinkiläisten suuren osuuden vaikutusta), sosiaalipolitiikka ja tiedotusoppi. Helsingin yliopistosta valmistuneiden yleisin ensimmäinen sivuaine oli kansantalous, seuraavina sosiologia, poliittinen historia ja tiedotusoppi. Turun yliopistossa oli kansantaloustiede painottunut voimakkaasti, sillä puolella sieltä valmistuneista oli se aineyhdistelmässään ensimmäisenä ja siis merkittävimpänä sivuaineena. Tamperelaisilla olivat kansantaloutta yleisempiä sivuaineita sosiologia ja tiedotusoppi. Åbo Akademista valmistuneilla oli historiaa, tiedotusoppia ja oikeustieteitä yleisimmin aineyhdistelmissään, Jyväskylältä valmistuneilla painottui taas yhteiskuntapolitiikka.

Toisena sivuaineena oli valtiotieteilijöillä samoja oppiaineita kuin ensimmäisenäkin, sillä yleisimmin esiintyivät sosiaalipolitiikka, sosiologia ja kansantaloustiede. Näiden jälkeen oli myös tiedotusoppia, kansainvälistä oikeutta, tilastotiedettä ja muita yksittäisiä oppiaineita.

Opiskelijoiden sivuaineiden valintaan vaikuttavat monenlaiset tekijät. Tutkimusten mukaan opiskelijoiden oman arvion mukaan tärkeimpiä valintaan vaikuttaneita tekijöitä ovat olleet oma kiinnostus, aineen sopivuus tai pakollisuus, opinto-oppaiden suositukset, vanhempien opiskelijoiden ja tutorien neuvot sekä lisäksi monet toisarvoiset seikat kuten esim. aineen helppous.¹¹

Verrattuna samaan aikaan saman tutkinnon kansantaloustiede tai sosiaalipolitiikka pääaineena suorittaneiden aineyhdistelmiin, voidaan todeta, että valtiotieteilijöiden sivuaineet olivat paljon heterogeenisemmat.¹² Koska sivuaineet osaltaan vaikuttavat kandidaattien sijoittumiseen, voidaan ennakoida, että valtiotieteilijöiden sijoittuminen, ammattialat ja työn sisällöt ovat edellisiin verrattuna myös eriytyneempiä.

Työhönsijoittuminen

Yhteiskuntatieteellisen koulutuksen voimakas määrällinen lisääntyminen, koulutuksen tavoitteettomuus, yleisyys ja ei-ammattillisuus ja toisaalta yhteiskuntatieteellisten ammattikäytäntöjen kehittymättömyys ovat osaltaan syynä alan heikkoon työtilanteeseen. Varsinkin vastavalmistuneet, vähän työkokemusta omaavat tai naispuoliset kandidaatit jäävät helposti työttömäksi tai joutuvat ottamaan työn, joka vastaa huonosti koulutusta sekä työn suoritus-tason että palkan suhteen ja on yhteiskuntatieteellisen tiedon käytön kannalta epätarkoituksenmukainen.

Työvoimaministeriön tilastojen mukaan oli huhtikuussa 1974 (samanaikaisesti, kun AMPRO:n kysely suoritettiin) työnvälitykseen ilmoittautunut 213 yhteiskuntatieteiden, valtiotieteen tai hallinto-opin kandidaattia, joista kokonaan työtä vailla oli 92. Avoimia alan työpaikkoja oli tällöin työnvälityksessä 49 ja työnvälityksiä oli tässä kuussa tapahtunut 12. Työtilanne on heikentynyt koko ajan osaltaan julkisen sektorin virkojen ja toimien perustamisen vähenemisen takia. Niinpä tämän vuoden huhtikuussa oli yhteiskuntatieteellisen koulutuksen saaneita työttömyyskortistossa yhteensä 354, joista kokonaan työttömänä 215. Työpaikkoja oli auki vain seitsemän.¹³

AMPRO:n kyselyn mukaan vain 12 valtio-oppi pääaineena valmistuneista kandidaateista (195) ei ollut tutkimushetkellä työssä ilmoituksensa mukaan. Tähän ensisijaiseksi syyksi ilmoitettiin toiminta kotona, jatko-opiskelu ja työttömyys. Tulokset antavat valtiotieteilijöiden työtilanteesta ehkä liiankin positiivisen kuvan, sillä kandidaatteja oli pyydetty vastaamaan edellisen työtehtävän mukaan, mikäli hän ei tutkimushetkellä ollut työssä. Joka viides valtiotieteilijä oli tilapäisessä työssä tai hoiti lyhytaikaista sijaisuutta. Merkittävä osa toimi koulutustaan vastaamattomassa työssä.

Valtiotieteilijät olivat olleet tutkimushetkellä työmarkkinoilla valmistumisajankohdasta riippuen 1.5—3 vuotta. Heistä kuusi ilmoitti, ettei ollut vielä ollut yhdessäkään työpaikassa. 46 % oli ensimmäisessä valmistumisen jälkeisessä työpaikassa, yli kolmannes toisessa ja loput vähintään kolmannessa työpaikassaan. Kyselyssä ei tiedusteltu esim. sitä, kuinka nopeasti valmistumisen jälkeen kandidaatti oli työpaikan saanut. Tehtyjen tutkimusten ja myös Akavan työmarkkinakatsauksen mukaan¹⁴ erityisesti vastavalmistuneilla ja naispuolisilla kandidaateilla on vaikeuksia saada töitä. Ensimmäiset työpaiikat ovatkin usein tilapäisiä ja koulutusta vastaamattomia. Näistä pyritään mahdollisuuksien mukaan parempiin ja enemmän koulutusta vastaaviin tehtäviin. On kuitenkin huomattava, että työn ja koulutuksen vastaavuudella voidaan tarkoittaa monenlaisia asioita, esim. sitä, miten työssä voi käyttää hyväkseen niitä tietoja ja taitoja, joita koulutus on antanut, odotuksia palkan suuruudesta koulutusajan pituuteen nähden ja työelämässä saavutettua virka-asemaa. Tutkimusten mukaan myös pysyvämpi sijoittuminen epätarkoituksemukaisiin ja koulutusta vastaamattomiin tehtäviin on yleistymässä akateemisen koulutuksen saaneiden keskuudessa ja varsinkin yhteiskuntatieteellisillä aloilla.¹⁵

Mitä valtiotieteilijät tekevät?

AMPRO:n tutkimuksessa tiedusteltiin kandidaateilta sekä ensimmäistä valmistumisen jälkeistä että tutkimushetken työtehtävää. Valtiotieteilijöistä neljännes oli valmistuttuaan toiminut hallintomiehenä, joka viides toimittajana

ja noin joka kymmenes opettajana. 16 % oli tehnyt joko suunnittelijan tai tutkijan tehtäviä. Neljännes oli sijoittunut luokan 'muut ammatit' mukaisiin tehtäviin, jotka koulutusta ajatellen olivat epätarkoituksenmukaisimpia.

Tutkimushetkellä (jolloin kandidaatit olivat olleet työmarkkinoilla 1.5—3 vuotta) oli jälkimmäisten osuus laskenut, mutta kuitenkin edelleen joka kymmenes valtiotieteilijä toimi täysin koulutusta vastaamattomassa työssä. Hallinto-tehtävissä toimivien osuus oli noussut voimakkaasti (40 %:iin), mikä ei kuitenkaan osoita, että mielekkäiden tehtävien osuus olisi samassa määrin lisääntynyt, sillä hallintovirkamiehen nimikkeellä toimivien tehtävät osoittautuivat hyvinkin erilaisiksi, eritasoisiksi ja osin varsin rutiininomaisiksi. Opetus-, tutkimus- ja suunnittelutehtävissä toimivien osuus oli pysynyt suunnilleen samana (yht. 28 %), mutta heidän osuutensa oli kuitenkin melko vaatimaton verrattuna saman aineiston kansantaloustieteilijöihin, sosiologeihin ja myös sosiaalipoliitikoihin.¹⁶ Viestintä- ja tiedotustehtävissä oli 17 % valtiotieteilijöistä, vaikka tiedotusoppi oli sisältynyt aineyhdistelmään vain 10 %:lla. Ilmeisesti toimittajan työ on täytynyt tällöin ottaa paremman puutteessa. Osa toimittajista oli vielä free lancereina, mikä tekee toimeentulon vielä epävarmemmaksi.

Taulukko 2. Valtiotieteilijöiden sijoittuminen työnantajan mukaan.

työnantaja	N	%
valtio	62	31.8
yrietykset	51	26.2
kunta tai kuntainliitto	47	24.1
järjestö tai säätiö	19	9.7
yliopisto tai Akatemia	13	6.7
muu	3	1.5
yhteensä	195	100.0

Yhteiskuntatieteilijät ovat työmarkkinoilla erittäin heterogeeninen ryhmä ja aineyhdistelmien moninaisuus antaa heille hyvin monenlaisia työhönsijoittumismahdollisuuksia. Kun yhteiskunta- ja valtiotieteellistä koulutusta suunniteltiin, oli tarkoituksena tuottaa julkisen sektorin tarpeisiin lähinnä ei-juridista virkamiehistöä. Julkisen sektorin osuus työnantajana onkin kasvanut, mutta viimeaikainen virkojen ja toimien perustamisen viivästyminen ja väheneminen on hidastanut tätä kasvua. Niinpä AMPRO:n tutkittavista valtio-oppi pääaineena valmistuneista kandidaateista yli kolmasosa oli sijoittunut yksityiselle sektorille (yrityksiin, järjestöihin ja säätiöihin). Valtion palveluksessa työskenteli kolmannes valtiotieteilijöistä ja kunnan tai kuntainliiton palveluksessa 24 %. Korkeakoululaitos tai Suomen Akatemia oli työnantajana 7 % valtiotieteilijöistä.

Verrattuna muihin samaan aikaan valmistuneisiin yht./valt. kandidaatin tutkinnon suorittaneisiin voidaan todeta, että sosiaalipoliitikot sijoittuvat valtiotieteilijöitä useammin kuntien palvelukseen johtuen sosiaalityössä toimivien suuresta osuudesta. Sosiologeilla taas on korkeakoululaitos muita merkittävämpi työnantajana. Näistä kahdesta eri pääaineryhmittymästä valtio- ja kansantaloustieteilijöitä pienempi osuus sijoittui yksityiselle sektorille.¹⁷

Valtiotieteilijöiden sijoittumisalueena olivat merkittävimpiä opetus- ja sisäasiainministeriö, joiden hallinnonalaan sijoittui puolet julkisen sektorin palveluksessa toimivista. Kuitenkin on pantava merkille, että valtiotieteilijöitä sijoittui kaikkien ministeriöiden alaisuuteen eli valtiotieteilijöitä toimi kautta koko valtionhallinnon.

Koska tilastokeskuksen toimialaluokitus kuvaa puutteellisesti yhteiskuntatieteilijöiden työnjaon järjestelmää yhteiskunnassa, tiedusteltiin kandidaateilta niitä spesifisiä tehtävälajeja, mihin heidän työnsä liittyi. Luokituksessa oli mukana sekä yksityisen sektorin tehtävälajeita että julkisen sektorin politiikkalohkoja ja päätöksenteon sektoreita.

Taulukko 3. Valtiotieteilijöiden ammattialat (% kokonaisaineistosta, N = 194).

tehtävä- alue	hallinto	toimittaja	suunnittelija	opettaja	tutkija	muut ammatit	yhteensä	
							%	N
talouspolitiikka	12.4	2.1	.5	.0	1.6	1.6	18.0	35
opetus ja kasvatusta	1.6	.5	1.0	9.3	.5	1.6	14.4	28
yritystalous	2.1	1.6	2.6	.0	.5	3.1	9.8	19
henkilöstöhallinto	5.7	.5	1.0	.0	.5	1.0	8.8	17
tiede- ja koulutus- politiikka	2.6	.5	2.6	1.6	1.0	.0	8.3	16
yhdyskuntasuunnittelu	1.0	2.1	2.1	.0	1.0	1.6	7.7	15
terveyspolitiikka	3.6	1.0	.0	.0	.0	1.0	5.7	11
sosiaaliturvapolitiikka	3.1	.5	.0	.0	.0	1.6	5.2	10
työvoimapolitiikka	3.1	.0	.5	.5	.5	.5	5.2	10
kulttuuripolitiikka	1.0	2.6	.0	.0	.0	.6	4.1	8
muu	3.6	5.7	1.0	.0	.5	2.1	12.9	25
yhteensä	39.7	17.0	11.3	11.3	6.2	14.4	100.0	194
	(N=77)	(N=33)	(N=22)	(N=22)	(N=12)	(N=28)		

Valtiotieteilijöiden määrällisesti suurin sijoittumisalue oli talouspolitiikka (kansantaloustiede oli yleisin ensimmäinen sivuaine), sen jälkeen opetuksen ja kasvatuksen sektori ja sitten kategoria 'muut tehtävälajeet', joka on yhteis-

kuntatieteilijän sijoittumisalueena varsin epäedullinen. Kun taulukoidaan rishtiin työtehtävää kuvaava ammattinimike ja tehtäväalue, mihin työ liittyy, voidaan hahmottaa 'ammatteja' tai ammattialoja, joihin valtiotieteilijän työ nykyisten ammattikäytäntöjen vallitessa liittyy. Sen mukaan sijoittuvat valtiotieteilijät typologiassa esim. kansantaloustieteilijöitä huomattavasti heterogeenisemmin eli heidän ammattikuvansa on huomattavasti pirstoutuneempi. Osaltaan taulukko antaa näennäisen kuvan, sillä työtehtävää kuvaavien ammattinimikkeiden sisältö on osittain sama ja toisaalta myös tehtäväalueet päällekkäisiä. Kuitenkin voidaan valtiotieteilijän ammattikuvan todeta olevan melkoisen hahmottomattoman. Tulosten mukaan tärkeimpiä valtiotieteilijän ammattialoja olisivat talouspolitiikan hallintomiehen tehtävät, sitten opetus- ja kasvatustehtävät. Valtiotieteilijöitä toimi sekä yksityisen sektorin että julkisen sektorin eri politiikkalohkojen hallintotehtävissä ja yritystalouden ja toisaalta yhdyskuntasuunnittelun ja tiede- ja koulutuspolitiikan suunnittelijan tehtävissä. Toimittajien työ liittyi hyvin erilaisiin tehtäväalueisiin, mutta kuitenkin yleisimmin tämänkaltaisen luokituksen mukaisessa asetelmassa selkiintymättömiin alueisiin. Tämä vahvistaa käsitystä tiedotustehtävissä toimivien valtiotieteilijöiden työn ja koulutuksen osittaisesta vastaamattomuudesta.

AMPRO:n kyselyssä tiedusteltiin kandidaattien kuukausipalkkaa toukuu-kuussa 1974.¹⁸ Valtio-oppi pääaineiset kandidaatit saivat huomontaa palkkaa kuin kansantaloustieteilijät, mutta olivat kuitenkin sosiologeja ja sosiaalipoliitikkoja paremmin palkattuja. Valtiotieteilijöiden mediaanibruttopalkka oli keväällä 1974 2 100 mk/kk. Eri tehtäviin sijoittuneista suunnittelijat olivat parhaiten palkattuja, sen jälkeen toimittajat, hallintomiehet ja opettajat.

Eri pääaineiset, mutta samalla ammattinimikkeellä työskentelevät yhteiskuntatieteilijät olivat palkkauksen suhteen eriarvoisia. Miesenemmistöiset (87 %) kansantaloustieteilijät ja myös valtiotieteilijät (73 % miehiä) saivat parempaa palkkaa kuin sosiologit, joilla sukupuolijakauma oli tasainen tai sosiaalipoliitikot, joista 61 % oli naisia.¹⁹ Samapalkkaisuus ei siis ole toteutunut akateemisilla työmarkkinoilla. Toisaalta tällainen tarkastelu osoittaa, että ammattinimike kuvaa työn laatua vain sen yleispiirteisissä ja siten samalla ammattinimikkeellä työskentelevät henkilöt voivat toimia hyvinkin erilaisissa ja eri suoritustason tehtävissä.

Valtiotieteilijät arvioivat työtään ja siinä tarvittavia valmiuksia

Valtiotieteilijöiden työssään tarvitsemia tietoja ja taitoja ja niiden riittävyyttä pyrittiin tutkimaan luettelemalla joukko teoreettisia, käytännöllisiä ja yleisvalmiuksia, joiden keskeisyyttä kandidaatteja pyydettiin arvioimaan tekemänsä työn kannalta. Seitsemän kandidaattia kymmenestä arvioi erittäin tai melko keskeiseksi työnsä kannalta organisointi- ja rationalisointitaidot, neu-

vottelu- ja kokoustekniikan ja 'oman erikoisalan' hallinnan. Tämän jälkeen yli puolet painotti hallinnollisia ja juridisia taitoja, johtamistaitoa, vieraita kieliä ja konttoriteknisii taitoja. Samoin kuin muutkin eri pääaineiset kandidaattit myös valtio-oppi pääaineiset sijoittivat listan kärkeen hyvinkin käytännöllisiä ja eriytyneitä valmiuksia. Tämä kuvastaa osaltaan yhteiskuntatieteilijöiden nykyisten ammattikäytäntöjen luonnetta ja toisaalta koulutuksessa koettuja puutteita.

Tutkijana ja opettajana toimivat valtiotieteilijät korostivat muille alueille sijoittuneita enemmän tieteellisten ja tutkimuksellisten valmiuksien tärkeyttä: aineistonkeruu- ja tutkimusmenetelmien tuntemusta, tieteellisten teoriain tuntemusta ja ATK:n hallintaa. Näistä suurin osa katsoikin tietojensa ja taitojensa perustuvan suurelta osin suoritettuun kandidaattitutkintoon, kun taas hallintomiehet, suunnittelijat ja toimittajat, jotka korostivat käytännönläheisiä taitoja, katsoivat saaneensa tärkeimmät työssä tarvitsemansa valmiudet työkokemuksen kautta tai lisäopiskelulla.

Voidaan ajatella, että eri tehtävissä toimivat kandidaatit korostivat jonkin tiedon alueen tai valmiuden tärkeyttä sen vuoksi, että sen saavuttamiseksi joutui ponnistelemaan ammatillisen toiminnan ohella. Erilaisissa työtehtävissä esiintulevat käytännön ongelmat ja niiden ratkaiseminen sekä työpaikkarutiinien opettaminen kuuluvat kuitenkin työpaikka- ja täydennyskoulutuksen tehtäviin eikä kandidaattitutkintoon.

Puolet valtiotieteilijöistä ilmoitti vieraiden kielten käyttötaidon keskeiseksi työssään, mutta kysyttäessä eritellymmin, tarvitsiko kandidaatti lueteltuja kieliä työssään ainakin ajoittain, näyttivät tulokset toisenlaisilta. Sen mukaan 83 % valtiotieteilijöistä ilmoitti tarvitsevansa toista kotimaista kieltä työssään. Englantia tarvitsi 70 % ja saksaa 45 %. Juuri valtio-oppi pääaineena valmistuneet kandidaatit arvioivat muita useammin tarvitsevansa myös venäjää, ranskaa tai harvinaisempia kieliä työssään. Monipuolinen kielitaito osoittautui kuitenkin eri pääaineisilla kandidaateilla tärkeäksi valmiudeksi melkein pä riippumatta sijoittumisalasta.²⁰

Kelpoisuusehdot ja työn saantiin vaikuttaneet tekijät

Yhteiskuntatieteellisten tutkintojen pätevyyttä ei niiden perustamisen jälkeen kuitenkaan heti määritelty lainsäädäntöteitse. Vuonna 1931 tuli sosiaaliministeriön eräiden virkojen kelpoisuusehtoihin maininta, jonka mukaan myös 'muun vastaavan tutkinnon' suorittaneilla oli filosofian kandidaattien lisäksi mahdollisuus hakea ko. virkoja. Tällä muulla tutkinnolla ilmeisesti tarkoitettiin juuri yhteiskuntatieteiden kandidaatin tutkintoa.²¹ Ratkaiseva käännekohta yhteiskuntatieteiden kandidaatin tutkinnon saattamiseksi samanarvoiseksi muihin tutkintoihin nähden tapahtui vuonna 1938, jolloin annettiin ase-

tus, jonka mukaan yhteiskuntatieteiden kandidaatin tutkinto selvästi nimeltä mainiten rinnastettiin filosofian kandidaatin tutkintoon eräissä kelpoisuusehdoissa.

Laissa Helsingin yliopiston valtiotieteen kandidaatin ja lisensiaatin tutkinnon tuottamasta kelpoisuudesta sanotaan näiden tutkintojen tuovan valtion virkoihin ja toimiin saman kelpoisuuden kuin filosofian kandidaatin ja lisensiaatin tutkinnot noudattamalla kuitenkin, mitä kelpoisuuden ehtona erinäisiin virkoihin ja toimiin on tutkintoihin sisältyvistä aineista ja niiden arvosanoista säädetty.²² Vuonna 1956 annetussa asetuksessa yhteiskuntatieteiden kandidaattit rinnastettiin valtiotieteen kandidaatteihin julkisen sektorin virkoja ja toimia täytettäessä.²³ Vuonna 1964 mietintönsä julkaisseen Kelpoisuusehtokomitean mietinnössä todettiin, että yhteiskunnan rakennemuutoksen takia olisi kelpoisuusehtoja laajennettava koskemaan useita eri loppututkintoja.²⁴

Vaikka yhteiskuntatieteiden ja valtiotieteen kandidaattit on asetuksen mukaan virallisten kelpoisuusehtojen puitteissa rinnastettu muita tutkintoja suorittaneisiin, jäävät he usein käytännössä toisarvoiseen asemaan esim. oikeustieteilijöihin nähden. Toisaalta myös yhteiskuntatieteiden kandidaatin tutkinto on jäänyt valtiotieteen kandidaatin tutkinnosta arvostuksessa jälkeen.

Valtiotieteilijöitä pyydettiin AMPRO:n tutkimuksessa arvioimaan, mikä oli ollut kelpoisuusehtona heidän työhönsä. 8 % arvioi, että vain yht./valt.kand. tutkinnon suorittanut oli pätevä, 42 % katsoi myös jotkin muut tutkinnot riittäviksi. Joka neljäs näki minkä tahansa akateemisen loppututkinnon takaavan pätevyuden. 27 % valtiotieteilijöistä oli sijoittunut työhön, johon heidän oman käsityksensä mukaan ei vaadittu lainkaan akateemista loppututkintoa. Tällainen kelpoisuusehto oli ollut yleinen ennen muuta toimittajilla ja 'muut ammatit' mukaisissa tehtävissä toimivilla ja myös osalla opetustehtävissä toimivista. Osa valtiotieteilijöistä oli sijoittunut tehtäviin, joihin he olivat ylikoulutettuja.

Koska kelpoisuusehdot niihin julkisen sektorin virkoihin ja toimiin, joihin valtiotieteilijöitä sijoittuu, ovat useinkin melko väljästi määriteltäviä, joutuvat nämä kilpailemaan sekä saman tutkinnon eri pääaineisena suorittaneiden että myös täysin eri alan tutkintoja suorittaneiden kanssa. Valtio-oppi pääaineena valmistuneet kandidaattit arvioivat yleisimmin ekonomin ja oik.kand. tutkinnon lähitutkinnoiksi työssään menestymistä ajatellen. Yleisesti arvioitiin myös muita tutkintoja suorittaneiden koulutuksensa avulla pystyvän hoitamaan heidän työtään.

Muodollisten kelpoisuusehtojen väljyyden vuoksi vaikuttavat työn saantiin myös lukuisat muut tekijät tutkinnon ja pääaineen lisäksi. AMPRO:n tutkimuksessa pyydettiin kandidaatteja arvioimaan, miten eri tekijät olivat vaikuttaneet siihen, että heidät oli valittu työhön. Valtiotieteilijöistä vain kolmannes katsoi, että pääaine oli vaikuttanut työn saantiin ja yli puolet korosti sivuaineiden vaikutusta. Vähän alle puolet ilmoitti muiden kuin yhteiskuntatieteellisten opintojen vaikuttaneen ja kolmannes henkilösuhteiden. Lisäksi kolme nel-

jästä korosti aikaisemman työkokemuksen olevan tärkeätä. Kyselyssä ei tiedusteltu poliittisen kannan tai jäsenkirjan vaikutusta työhön valitsemiseen.

Verrattuna muihin samaan aikaan valmistuneisiin eri pääaineisiin yhteiskuntatieteilijöihin, korostivat kansantaloustiede, sosiaalipolitiikka ja sosiologia pääaineena valmistuneet enemmän pääaineensa merkitystä työn saantiin kuin aineyhdistelmää.²⁵ Kuitenkin esim. osa sosiologeista katsoi sivuaineilla olleen enemmän merkitystä kuin pääaineella.

Valtio-oppihan on vanhastaan tunnettu heikoksi oppiaineeksi työmarkkinoilla. Niinpä opiskelijalle korostetaan sivuaineiden, kielitaidon ja henkilökohtaisten ominaisuuksien merkitystä työsaannissa. Työtehtävien mukaan opettajaksi ja tutkijaksi sijoittuneet valtiotieteilijät korostivat pääaineensa merkitystä muita enemmän.

Tutkinnonuudistussuunnittelussa on monitieteisyyden tavoitetta toteutettaessa huomioitava erityisesti valtiotieteilijöillä se, että sivuaineilla on ehkä suurempikin merkitys työhönsijoittumiseen ja työn saantiin kuin pääaineella. Myös nykyisten ammattikäytäntöjen vallitessa on tärkeä sija tutkinnon kokonaisuudella ja monitieteisyydellä. Pelkkä valtio-opin opiskelu ei tuo sellaista tieteellistä pätevyyttä, joka ilman muiden alojen tuntemusta olisi kovinkaan laajasti sovellettavissa yhteiskunnalliseen käytäntöön.

Koulutuksen kritiikki

Vain 2 % kandidaateista oli yhteiskuntatieteelliseen koulutukseen nykyisellään tyytyväisiä. Perusteellisia muutoksia koulutukseen olisi saatava 29 % mielestä ja muutoksia 'jonkin verran' vaati 69 % valtiotieteilijöistä. Koulutuksen eri puolia ja elementtejä arvioidessaan valtiotieteilijät ilmaisivat saaneensa liian vähän valmiuksia käytännön työtehtäviin (90 %), suunnittelutyöhön (61 %), liian niukasti kasvatus- ja opetusopillista tietoa (56 %) sekä tietoja joltakin erikoisalalta (51 %).

Taulukko 4. Valtiotieteilijöiden arviot koulutuksessa saamistaan valmiuksista (niiden %-osuudet, jotka arvioivat saaneensa liian vähän valmiuksia).

tiedon alue tai valmius	%
valmiuksia käytännön työtehtäviin	90
suunnittelutyön tuntemusta	61
kasvatus- ja opetusopillista tietoa	56
tietoja joltakin erikoisalalta	51
kykyä yhteistoimintaan	48
kriittistä ja tieteellistä yhteiskuntatietoa	31
tietoja tutkimusmenetelmistä	24
tieteellisten teoriain tuntemusta	16

(N = 195)

Tällaisten jakaumien avulla saatavan tiedon tulkitseminen on hankalaa, sillä kandidaatit arvioivat ehkä saamansa tutkinnon puutteiksi myös sellaiset hankaluudet, joita esiintyy jokapäiväisessä työssä. Käytännön työvalmiuksien hankkiminen ja kehittäminen kuuluisi kuitenkin parhaiten työpaikkakoulutuksen ja työnohjauksen tehtäviin. Kyselyn avulla saatavaa koulutuksen kritiikkiä ei voidakaan pitää suoraan vanhan tutkinnon puutteita osoittavana. Tällaisista tuloksista ei voida myöskään vetää suoraan koulutuksen suunnittelua tai koulutuspolitiikkaa koskevia johtopäätöksiä.

Tällaiset tulokset kuvaavat kuitenkin koulutuksen laadullista suunnittelmattomuutta. Yhteiskuntatieteilijöitä on heidän opiskelupaikkojensa halpuuden vuoksi koulutettu myös määrällisesti enemmän eikä tutkintojen sisältämiin heikkouksiin ole kiinnitetty huomiota. Näin on tuotettu akateemisen koulutuksen saaneita henkilöitä, joilla mm. ammatillisten valmiuksien puutteen vuoksi on vaikeuksia sijoittua työelämään.

Yhteiskuntatieteilijöiden liikatuotanto ja julkisen sektorin virkojen ja toimien määrän kasvun voimakas väheneminen ovat aiheuttaneet työttömyyttä ja sijoittumista alemmaa koulutustasoa edellyttäviin tehtäviin. Kun yhteiskuntatieteiden ja valtiotieteen kandidaatin tutkinnon suorittamiseksi mediaaniopiskeluaika on jo 5.5—6 vuotta, on opiskelijan valmistuttuaan heikoimmassa tapauksessa otettava mitä työtä vain esim. perheen elättämisen tai opintolainojen takaisinmaksun takia. Ensimmäiset työpaikat ovatkin usein koulutusta vastaamattomia tai tilapäisiä. Tutkitut kandidaatit olivat olleet työmarkkinoilla valmistumisajankohdasta riippuen 1.5—3 vuotta, mutta edelleenkin merkittävä osa oli koulutustaan vastaamattomassa työssä. Valtiotieteilijöistä 29 % arvioi työnsä vastaavan hyvin koulutusta, alle puolet jonkin verran ja joka neljäs vain erittäin vähän. Vielä sukupuolen mukaan jakaumia tarkasteltaessa voitiin todeta, että tulokset poikkesivat naisille epäedulliseen suuntaan.

Kun tarkastellaan arvioita työn ja koulutuksen vastaavuudesta työn sisältöä kuvaavan ammattinimikkeen mukaan, poikkeavat opettajien ja tutkijoiden ja sen jälkeen toimittajien arviot edullisempaan suuntaan. Luokan 'muut ammatit' mukaisissa tehtävissä toimivista yli puolet arvioi työn vastaavan koulutusta vain erittäin vähän. Suunnittelijaksi sijoittuneet vastasivat vain harvoin ääripäiden vaihtoehtojen mukaisesti ja useimmiten arvelivat työnsä vastaavan koulutusta 'jonkin verran'. Työn sisällön määrää viimeksi se tehtäväalue, jolla toimitaan. On todettava, että edullisimmilta näyttävät arviot esim. toimittajilla tai opettajilla eivät välttämättä anna todellista kuvaa työn laadusta. Työ voi vastata koulutusta hyvin, mutta olla vain esim. tuntityötä jolloin kandidaatti ei saa siitä toimeentuloaan.

Juuri valtio-oppi pääaineiset kandidaatit näyttivät melkoisen turhautuneilta työtilanteeseensa, sillä kun heiltä kysyttiin toimimista uudelleenvalintatilanteessa, mikäli he nyt aloittaisivat opintojaan, vastasi kolmannes, että luopuisi

kokonaan koko yhteiskuntatieteelliseltä alalta. 38 % aloittaisi uudelleen valtiopin opiskelun ja loput valitsisivat muut yhteiskuntatieteet. Tällaiset tulokset kuvaavat osaltaan tyytymättömyyttä saatuun koulutukseen ja vallitsevaan ammattikäytäntöön. Sen vuoksi olisi ammattikäytäntöjen kehittäminen ja niiden tason nostaminen yhtä tärkeätä kuin koulutusuudistuksen toteuttaminenkin.

L Ä H D E V I I T T E E T

¹ Tutkinnonuudistus opetusministeriön näkökulmasta. (Osastopäällikkö Mikko Nieminen haastattelu *Ylioppilaslehdelle* 20. 2. 1977). *Opetusministeriö. Korkeakoulu- ja tiedotusosaston tiedotuslehti* 3/1977, ss. 6—8.

² Ks. esim. Leila Simonen, Sosiologin ammattikäytännöistä. *Yhteiskuntatieteilijän ammattikuvaprojekti*. Helsinki 1976, ss. 3—6.

³ Yrjö-Paavo Häyrynen, Ammattikuvat ja tutkintorakenne. Monisteessa *Korkeakouluopettajien peruskoulutuskurssi*. Tampere 1973. *Opetusministeriö. Korkeakoulu- ja tiedeosaston julkaisusarja* 13/1974, s. 17.

⁴ Yrjö-Paavo Häyrynen, Ammattikuvatutkimuksen metodiikasta. *Opetusministeriö. Korkeakoulu- ja tiedeosaston aineistoa seminaarista 15. 12. ja 17. 12. 1973*, s. 6.

⁵ Asiasta enemmän esim. Seppo Raiski, Yhteiskunnan työnjako — sosiologikoulutus — sosiologia ja sosiaalipolitiikka tieteenaloina. Teoksessa Eskola—Kaukonen (toim.), *Yhteiskuntatieteet ja tutkinnonuudistus. Tampereen yliopiston opintotoimisto. Tutkimuksia ja selvityksiä* 21/1976.

⁶ Leif Rönning, Ennakkotietoja yhteiskuntatieteilijän ammattitutkimuksen kyseisyyssä. *Yhteiskuntatieteilijän ammattikuvaprojekti*. Helsinki 1974, s. 2.

⁷ Leila Simonen, *Kansantalous- ja valtiotieteilijöiden ammattikäytäntö. Tampereen yliopiston opintotoimisto*. Tutkimuksia ja selvityksiä 23/1977, ss. 2—3.

⁸ Viljo Rasila, Yhteiskunnallinen Korkeakoulu 1925—1966. *Acta Universitatis Tamperensis* ser. B vol. 7. Tampereen yliopisto. Tampere 1973, s. 15.

⁹ M.t., ss. 12—13.

¹⁰ J. H. Vennola, Valtiotieteellinen tiedekunta yliopistoon. *Yhteiskuntataloudellisen aikakauskirja* 1916, s. 266 ja Hallintovirkamiesten valmistus ja jatkokoulutus. *Komiteanmietintö* 1942:4. Helsinki 1942, s. 32.

¹¹ Kirsi Saarema, Sosiaalipolitiikkojen työhönsijoittuminen. Sosiaalipolitiikan yleisen linjan pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto 1971, ss. 34—35.

¹² Leila Simonen—Marjatta Hynynen, Sosiaalipolitiikka tieteenä, oppiaineena ja ammattialana. *Yhteiskuntatieteilijän ammattikuvaprojekti*. Helsinki 1976, ss. 53—54 ja Simonen 1977, ma., ss. 5—6.

¹³ *Työvoimaministeriön tilastoja* 1974—1977.

¹⁴ *Akateemiset työmarkkinat* 1976. Akava. Mikkeli 1976, ss. 9—10.

¹⁵ Vrt. Päivi Elovainio, Vuonna 1972 akateemisen tutkinnon suorittaneiden henkilöiden työhönsijoittuminen ja palkkaus (ennakkoraportti). *Osviutta. Opetusministeriön suunnittelusihteeristön tiedote* n:o 5/1973, s. 34.

¹⁶ Simonen 1976 ma., ss. 37—38 ja Simonen—Hynynen 1976 ma., ss. 61—63 sekä Simonen 1977 ma., s. 9.

¹⁷ Simonen—Hynynen 1976 ma., ss. 69—71.

¹⁸ Eri alojen palkansaajien ansiotasoa kuvaa vuoden 1974 toisella neljänneksellä indeksi 286.6 ja vuoden 1977 ensimmäisellä neljänneksellä luku 413.9. Tämän mukaan

kandidaattien palkkausta kuvaaviin lukuihin on lisättävä 44.4 %, jotta niitä voitain pääpiirteissään verrata kevään 1977 tilanteeseen.

¹⁹ Simonen—Hynynen 1976 ma., ss. 84—87.

²⁰ M.t., ss. 104—106 ja Simonen 1976 ma., ss. 71—72.

²¹ Rasila 1973, mt., s. 79.

²² L 388/45. Laki Helsingin yliopiston valtiotieteen kandidaatin ja lisensiaatin tutkintojen tuottamasta kelpoisuudesta. 26. 4. 1945.

²³ Ask 184/56. (Yhteiskunnallisessa Korkeakoulussa) suoritettun yhteiskuntatieteiden kandidaatin ja lisensiaatin tutkinnon tuottamasta kelpoisuudesta. 28. 3. 1956.

²⁴ *Komiteanmietintö* 1964: B 45. Kelpoisuusehtokomitean mietintö Helsinki 1964.

²⁵ Simonen—Hynynen 1976 ma., ss. 65—67 ja Simonen 1977 ma., s. 23.